

МОТИВИ НОМІНАЦІЇ ОДЯГУ В ГОВІРКАХ СХІДНОГО ПОДІЛЛЯ

Для дослідження лексики діалектної мови найважливішим є завдання – з'ясувати мотиваційні процеси в тематичній групі.

Вивченню мотиваційних процесів у діалектній мові присвячено праці Г. Аркушина [3], П. Гриценка [9], Л. Анисимової [2], Г. Гримашевич [7], Н. Клименко [12], Л. Фроляк [17] та ін., у яких висвітлено мотиваційні зв'язки лексики різних тематичних груп.

Назви одягу в говірках різних регіонів описані в працях Ф. Бабія [4], Л. Анисимової [1], Д. Неділька [14], Г. Гримашевич [8] (поліські діалекти), М. Дерке [10], Н. Пашкової [15] (карпатські діалекти), З. Бичка [6] (наддністрянський говір), Г. Березовської [5] (східноподільські говірки), Л. Лисиченко [13] (східнословобожанські), Н. Клименко [11] (східностепові), Т. Щербини [18] (говірки середньонаддніпряньсько-степового порубіжжя) та ін.

Мотивацію лексики на позначення одягу в говірках Східного Поділля спеціально не досліджували, що становить актуальність нашого дослідження. Метою статті є визначення основних мотиваційних моделей назв одягу в досліджуваних говірках та аналіз словотвірних засобів, за допомогою яких утворені репрезентанти тематичної групи лексики.

Об'єктом дослідження стали назви одягу в говірках Східного Поділля. Джерельною базою слугувала авторська праця «Словник назв одягу та взуття у східноподільських говірках» (Березовська), укладений за матеріалами, зібраними у 207 говірках Східного Поділля.

У тематичній групі лексики назв одягу в східноподільських говірках за диференційною ознакою 'функціональне призначення' виділяємо такі лексико-семантичні групи (далі – ЛСГ): 1) загальні назви одягу; 2) назви верхнього одягу; 4) назви спіднього одягу; 3) назви нагрудного одягу; 5) назви поясного одягу; 6) назви одягу для рук; 7) назви одягу для ніг; 8) головні убори. У кожній ЛСГ виділяємо підгрупи, в основі яких лежать парадигматичні відношення. ЛСГ є відкритими структурами, окремі лексеми можуть входити відразу до кількох ЛСГ. Репрезентанти аналізованих ЛСГ пов'язані тісними словотвірними і семантичними зв'язками. На формування аналізованих ЛСГ лексики вплинули різні мотиваційні ознаки: 'матеріал виготовлення', 'особливості крою', 'сезон носіння', 'спосіб носіння', 'спосіб виготовлення', 'розмір', 'призначення' тощо. Серед усіх досліджуваних номінацій виділено первинні найменування. Значна кількість назв одягу мають прозору мотивацію.

Назви одягу, мотивовані матеріалом виготовлення, представлені однослівними та аналітичними назвами. Однослівні найменування, мотивовані назвою матеріалу, утворені шляхом суфіксальної деривації. У досліджуваних говірках побутують такі назви: *п'л'ушка* 'жіноча плюшева куртка з ватною підкладкою', 'плюшева куртка чи пальто', 'плюшевий піджак' ← *плюш* 'схожа на оксамит тканина з м'яким довгим негустим ворсом на лицьовому боці' (СУМ, VI, 601); *балонка* 'плащ із тонкої непромокальної синтетичної тканини', 'куртка з тонкої непромокальної синтетичної тканини' ← *болонья* 'капронова плащова тканина з одностороннім водонепроникним покриттям' (СІС, 105); *кожанка* 'пальто зі шкіри', 'шкіряна куртка', 'верхній одяг, виготовлений із дубленої шкіри' ← *кожаний* ← *кожа* 'шкіра, шкура' (СУМ, IV, 208); *дубл'анка* (*дубл'онка*) 'пальто із дубленої шкіри', 'куртка з дубленої шкіри', 'будь-який верхній одяг з дубленої шкіри', 'пальто з дубленої шкіри, обшите хутром' ← *дублений* 'зроблений із шкір, що піддавалися дубленню' (СУМ, II, 429); *оўчинка* 'безрукавка з овчини' ← *овчина* 'вироблена овеча шкура' (СУМ, V, 612) тощо.

Засвідчено також однослівні назви, утворені шляхом метонімічного перенесення (назва матеріалу → назва одягу): *болонья* 'капронова плащова тканина з одностороннім водонепроникним покриттям (від назви італійського міста Болоньї)' (СІС, 105) → *балон'їя* 'куртка з тонкої непромокальної синтетичної тканини'; *бобрик* 'грубе тепле сукно з грубою стоячою ворсою' (СУМ, I, 206), що запозичено з російської мови, в якій утворено від назви *бобр*, *бобёр* за подібністю до бобрової шерсті (ЕСУМ, I, 217) → *бобрик* 'чоловіча зимова сукняна куртка', 'сукняний піджак'. Крім названих значень, лексема *бобрик* засвідчена ще з такими: 'шкіра з ягняти', 'піджак із ватною підкладкою і хутровим коміром', 'чоловічий кожушок'.

Найбільш поширеним номінуванням одягу за матеріалом виготовлення є словосполучення, стрижневе слово якого є назвою одягу, а залежне, виражене переважно прикметником, указує на матеріал: *пал'то шаўйотове* 'пальто з шевйоту', *плащ бризентовий* (*бризентовий*) 'плащ із брезенту', *плат'а кашим'ірове* (*кашим'ірове*) 'плаття з кашеміру', *штани в'іл'ветов'і* (*в'іл'ветов'і*) 'штани з вельвету', *сорочка байова* 'тепла чоловіча сорочка з байки', *сп'ідниц'я сук'он.а*, *сп'ідниц'я сук'н'ана* 'спідниця із сукна', *сорочка шойкова* 'спідня шовкова жіноча со-

рочка з мереживом', *колгооти ше^{рс}'т'ан'і (ше^{рс}'ц'ан'і, ше^{рс}'ц'ан'і)* 'колготи із шерсті', *хустка штапел'на* 'хустка зі штапелю' тощо.

Мотиваційна ознака 'крій' лежить в основі однослівних назв на позначення поясного і нагрудного одягу та головних уборів: *шаровари* 'широкі чоловічі штани, внизу на резинці', *дудочки* 'штани з вузькими холошами', *кл'ош* 'чоловічі штани, від коліна донизу широкі', *полужк'лош* 'спідниця, розширена донизу', *чотир'охк'лінка (чотирохк'лінка, чотирохк'лінка, штирохк'лінка, читир'охк'лінка, читирохк'лінка, чотирик'лінка, читирохк'лінка, чотирохк'лінка, чотирик'лінка)* 'спідниця, пошита з чотирьох клинів', *ше^{стик}'лінка (ш'істик'лінка, ш'іци'ік'лінка, шистик'лінка)* 'спідниця, пошита із шести клинів', *косоворотка* 'чоловіча сорочка із застібною збоку'. Мотиваційна ознака 'крій' зумовила появу дериватів від лексеми, що позначає частину тіла, яку призначена закривати шапка: *вушанка, ушанка, вуханка*.

Назви, мотивовані сезоном носіння одягу, в основному словосполучення з атрибутивом, мотивованим назвою пори року: *пал'то ве^{сн}'ане* 'пальто, призначене для носіння зимою і восени', *пал'то зимне (зимн'е, з'імне, з'імн'е)*, *пал'то зимове (зімове, з'імове, з'імове)* 'пальто з ватною підкладкою, яке носять взимку', *штани зимні* 'штани теплі', *спідниця зимова, спідниця зимна (зимна, з'імн'а, з'імн'а)*, *хустка зимова* 'велика тепла сукняна хустка з тороками, яку накидають на плечі', *шапка зимна (з'імн'а, з'імн'а)* 'чоловічий зимовий головний убір із будь-якого хутра', *шапочка зимова* 'дитячий головний убір із хутра', *шапочка літн'а* 'дитяча шапочка з ситцю'. Назвою пори року мотивовані деривати *ос'ен'ік* 'піджак', *ос'інчик* 'жіноче півпальто із сукна', *ос'інка (зос'інка)* 'тепла спідниця', 'будь-яка осіння куртка', 'жіночий піджак', 'піджак з цупкої тканини', 'жіноча вельветова куртка', 'короткий верхній одяг на ваті', 'осінній плащ', 'тепла кофточка', 'плаття з грубої тканини', *літник (літ'ник, літ'ник, літ'ник, літ'ник)* 'жіночий піджак', 'чоловічий піджак', 'жакет', 'широкий жакет із клинами', 'плащ', 'халат із тонкої тканини', 'легкий верхній одяг', 'вовняна спідниця зі складками'.

Для назв спідньої білизни та жіночих головних уборів використовують мотив номінації, що передає вказівку на спосіб носіння реалії: *підштаніки (підштан'іки, підштан'іки, підштан'іки)*, *спідні (спідн'і, спідн'і)*, *спідніки* 'спідні чоловічі штани', *спідне (спідн'е, спідн'е)* 'натільний одяг', *підштанік* 'спідниця, яку одягають під верхню спідницю, якщо та просвічується, або для того, щоб надати верхній спідниці пишної форми', 'спідня спідниця з мереживом', 'підкладка в спідниці'. Номінації великої теплої сукняної хустки з тороками, яку накидають на плечі, – це описові словосполучення, в яких основне семантичне навантаження несе прикметник: *хустка накидна, хустка обкидна, хустка накидал'на, хустка обмот'кова, хустка обпин'кова, хустка обп'нал'на, хустка нап'нал'на, хустина накрий'на, платок накидний* та універби, утворені від цих словосполучень: *накидка, нап'нка, обмотанка, оп'налка, покрий'ванка*. Т. Тищенко зауважує, що в східнопоміській мові явище універбації найбільш виражене в тематичних групах конкретної лексики «Одяг, взуття, прикраси», «Бджільництво», «Тваринництво», «Рибальство» [16].

Способом виготовлення мотивовані назви головних уборів: *хустка плет'ана* 'плетена хустка невеликих розмірів', *хустка ажурна* 'просвітчаста хустка білого кольору, вив'язана з тонкої шерсті або пуху', *шапочка уйазана, шапка плет'ана (плет'ана), плет'анка (плет'онка), уйазанка* 'плетена шапочка'.

Мотиваційна ознака 'розмір' зумовила утворення однослівних та багатоконпонентних назв хусток. У говірках східнопоміського ареалу зафіксовано однослівні номени, утворені від основ збірних числівників: *че^{тве}'рик* 'мала за розміром хустка', *ше^{сти}'рик* 'хустка розміром 60 см на 60 см', *се^{ме}'рик* 'хустка розміром 70 см на 70 см', *вос'мі'рик* 'хустка розміром 80 см на 80 см', *дис'ати'рик, де^с'атка* 'хустка розміром 100 см на 100 см', *дванац'ати'рик, два'нац'атка (дв'інац'атка)* 'хустка розміром 120 см на 120 см', *ш'іс'ц'орка* 'хустка розміром 60 см на 60 см', *вос'м'орка* 'хустка розміром 80 см на 80 см', *ш'іс'нац'атка* 'хустка розміром 160 см на 160 см'. Зафіксовано двослівні номени, утворені за схемою «іменник (загальна назва) + прикметник», де прикметник указує на розмір реалії: *хустка велика, хустка здорова*, 'хустка великого розміру', *хустка се^д'редн'а (с'редн'а)* 'хустка середнього розміру', *хустка мала, платок малій* 'хустка малого розміру'. Розмірами мотивовані назви хусток, утворені за схемою «іменник (загальна назва реалії) + прикметник в родовому відмінку + іменник»: *хустка ви^д'ликої руки, хустка здорової руки* 'хустка великого розміру', *хустка се^д'редн'ой руки* 'хустка середнього розміру', *хустка мал'ой руки* 'хустка малого розміру' та аналітичні найменування хусток різних розмірів, утворені за моделлю «іменник (загальна назва реалії) + порядковий числівник + іменник»: *хустка два'нац'атий'номер* 'хустка розміром 120 см на 120 см', *хустка дес'атий'номер* 'хустка розміром 100 см на 100 см', *хустка вос'мий'номер* 'хустка розміром 80 см на 80 см', *хустка с'омий'номер* 'хустка розміром 70 см на 70 см', *хустка шостий'номер* 'хустка розміром 60 см на 60 см'.

Номени, мотивовані часом носіння виробу, за будовою є однослівні та аналітичні, вони позначають нагрудний одяг, зокрема жіночу сорочку, в якій сплять. У більшості говірок абсолютними синонімами є атрибутивні словосполучення з головним словом *сорочка* чи *рубашка* та субстантив *ночнушка*: *сорочка н'ічна* (*н'ішна*, *ночна*), *рубашка ночна*. В окремих говірках дублети доповнюють прозоромотивовані лексеми *ночнул'а*, *ночнуха* та метафорична номінація *сон'а*.

Мотиваційна ознака 'призначення' вплинула на номінацію нагрудного і поясного одягу: *кос'ц'ум спортивній* (*спорт'ійній*) 'костюм для занять спортом', *кос'ц'ум шк'іл'ний* (*школ'ний*) 'одяг школярів, який складається з піджака і штанів', *форма шк'іл'на* (*школ'на*), *хворма шк'іл'на* 'одяг, який носять школярі', *штани спортивні* (*спорт'ійні*, *спорт'ійні*), *штан'і спортивні* 'штани для занять спортом'. У багатьох говірках словосполучення на позначення штанів для занять спортом згортається до субстантивованого прикметника *спорт'ійні* (*спорт'ійні*), *спорт'ійне* (*спорт'ійне*). Мотиваційна ознака 'призначення' лежить в основі назв хусток, якими пов'язують нареченого і якими покривають наречену на весіллі: *хустка вес'іл'на* (*в'ес'іл'на*), *хустка покривал'на*, *хустка покриўна*, *хустка свад'ібна*, *хустка свад'бова*, *хустка сватал'на*, *хустка шл'убна*, *хустка їй'азал'на*, *хустка пої'азувал'на*. Номени утворені від основ іменників *сватання*, *весілля*, *свадьба*, *шлюб* та від основ дієслів *покривати* і *пов'язувати*.

В усіх ЛСГ зафіксовано однокомпонентні назви, мотивовані назвою частини тіла, яку одяг прикриває: *ногавиц'а* 'одна з двох холош штанів', *рукавиц'а* 'виріб з будь-якого матеріалу з відділенням (для великого пальця), який надівають на кисть руки в холод або для роботи', 'виріб з будь-якого тонкого матеріалу з відділеннями для всіх пальців, який надівають на кисть руки', *нагрудник* 'фартух із нагрудником', 'фартушок, який чіпляють на груди дитині, коли вона їсть', *пшредник* (*пшредн'ік*) 'будь-який фартух', *нац'иц'ник* 'бюстгальтер', *рукаї* 'частина одягу, що покриває руку', *нарукаїтник* 'чохол, з обох кінців на резинці, який надівають поверх рукава від зап'ястя до ліктя', *тілогреїка* 'безрукавка, утеплена ватою', 'жилетка з хутрянною підкладкою', *налитники* 'панчохи до колін без ступні', *налїятники* 'капронові шкарпетки до кісточок', *вушанка*, *вушанка* (*ушанка*) 'чоловіча хутряна шапка з вухами', *тулуб* (*тулуб*) 'довгий кожух', 'кожух без рукавів', 'кожух, покритий тканиною', 'довгий, широкий кожух із капюшоном', 'довгий, широкий кожух без гудзиків', 'кожух без рукавів і гудзиків із зав'язкою на шиї', 'груба накидка без рукавів', 'верхній довгий одяг, розширений донизу', 'верхній довгий одяг без рукавів', 'жіночий довгий теплий одяг', 'безрукавка, утеплена ватою' та ін.

Професійною приналежністю мотивовані номени на позначення поясів: *пояс воїен.ий*, *паясок воїен.ий*, *ре'мен' солдат'кий* 'широкий шкіряний пояс із пряжкою'; штанів: *штани воїен.і* 'чоловічі штани, обтягнуті на литках та колінах і розширені на стегнах', *штани рубац'к'і* 'штани з непромокальної тканини'; чоловічої спідньої білизни: *сорочка матрос'ка*, *сорочка мор'ац'ка* 'спідня смугаста сорочка'; чоловічих головних уборів: *кашкет мор'ац'кий* 'кашкет без козирка, який носять моряки'. В аналітичних найменуваннях атрибутив вказує на професію власника релії. Паралельно із атрибутивними словосполученнями *сорочка матрос'ка*, *сорочка мор'ац'ка*, *кашкет мор'ац'кий* зафіксовано унівєрби, утворені від цих словосполучень: *матроска* і *мор'ачка* (*морачка*).

Назви легкого спортивного одягу без рукавів мотивовані назвами різних видів спорту: *футболка* (*фудболка*, *худболка*) 'легка трикотажна сорочка з короткими рукавами', *тен'іска* 'футболка з короткими рукавами', 'чоловіча сорочка з короткими рукавами'.

Кількісно невеликою в досліджуваних говірках є група найменувань верхнього одягу, мотивованих назвами природних явищ: *в'ітроўка* 'легка куртка з плащової тканини', *штурмоўка* 'чоловіча куртка з цупкої зеленої з жовтими плямами тканини', *дошчовик* 'плащ з непромокальної тканини, призначений для захисту від дощу'.

Окремі лексеми-композиції мотивовані призначенням одягу зігрівати тіло людини, захищати його від холоду. Вони вживаються як дублети й утворені за однією структурною моделлю: *душегреїка* 'безрукавка, утеплена ватою', 'жилетка з хутрянною підкладкою', 'куртка з ватною підкладкою' і *тілогреїка* 'безрукавка, утеплена ватою', 'плетена безрукавка з гудзиками', 'стьобана куртка на вагі'. Лексеми *душегреїка* і *тілогреїка* мають по кілька фонетичних варіантів: *душегреїка* (*душогреїка*, *душегреїка*, *душ'ігреїка*), *тілогреїка* (*тілогреїка*, *тілогреїка*, *тілогреїка*).

Етнонімами, топонімами та антропонімами мотивовані назви вишитих сорочок: *сорочка українс'ка*, *сорочка гуцул'с'ка*, *гуцулка*, *малороска*; назви верхнього одягу: *пол'ка*, *москвичка*, *ал'аска*; назви головних уборів: *кубанка*, *па'нама*, *па'намка*, *москоўка*, *ве'нгерка*, *буд'он'їўка*, *ча'пайїўка*, *кор'чаг'інка*; назви хусток: *хустка турец'ка*, *хустка китаїс'ка*, *хустка українс'ка*, *хустка аме'риканс'ка*, *хустка ро'с'їїс'ка*, *хустка цїганс'ка*; назви нагрудного і поясного одягу: *їапонка*, *ти'т'анка*. Зафіксовані аналітичні назви представлені атрибутивними словосполученнями. Однослівні номени виникли шляхом вторинної номінації.

Деякі семантичні деривати постали в результаті метафоричного перенесення за подібністю до рослин: *банани* 'штани особливого крою, завужені в бедрах і прямі донизу', *пше^нничка*, *фасол'ка* 'зборки, утворені резинкою затягнутою між двома швами'; тварин: *бирка* 'чоловіча шапка з овчини', 'висока хутряна чоловіча шапка з суконным верхом', 'невеликий капелюх від сонця', *п'їтник*, *п'етушок* (*п'етушок*, *п'їтушок*) 'хлопчака трикотажна шапочка з приплюснутим верхом'; музичних інструментів: *дуд^мки*, *дудочки* 'вузькі чоловічі штани', *колокола* 'чоловічі штани, розширені від колін донизу'; форми лікарських засобів: *таблетка* (*табл'етка*) 'невисока кругла жіноча шапочка', 'невисока жіноча шапочка овальної форми, яку носять на маківці голови', 'головний убір нареченої, продовгуватої форми з квіточками'; приладів: *фонарик* (*хво^нарик*, *фа^нарик*, *фи^нарик*, *фонар'їк*) 'пишний рукав, внизу на резинці чи манжеті' та ін. Зауважимо, що в межах метафоричної номінації засвідчені номени, утворені на основі однієї мотиваційної ознаки – зовнішньої подібності.

Отже, для тематичної групи лексики на позначення одягу в говірках Східного Поділля характерні різні мотиваційні ознаки. Загальною для всіх досліджуваних груп є мотиваційна ознака 'матеріал виготовлення', шляхи реалізації якої представлені суфіксальною деривацією, метонімією, аналітичною номінацією. Значна кількість номенів утворена за мотиваційними ознаками 'призначення', 'спосіб носіння', 'етнонім', 'топонім' та 'антропонім'. Рідше вживаються назви, утворені за мотиваційними ознаками 'сезон носіння', 'розмір'. Менш активними є назви одягу, мотивовані особливостями крою та способу виготовлення реалії. Відзначено лексеми метафоричного походження. У межах метафоричної номінації виокремлено номени, утворені на основі однієї мотиваційної ознаки – зовнішньої подібності. Аналізовані номінації репрезентовані однослівними та аналітичними назвами. Більшість назв на позначення одягу є монолексемами, частина з яких – похідні суфіксальні деривати. Відзначено номени, утворені шляхом універбації та вторинної номінації. Зафіксовані аналітичні назви найчастіше двокомпонентні, більшість із них – атрибутивні словосполучення, побудовані за схемою «іменник (загальна назва реалії + прикметник)».

Список умовних скорочень

Березовська – Березовська Г. Г. Словник назв одягу та взуття у східноподільських говірках / Г. Г. Березовська. – Умань : Уманське комунальне видавничо-поліграфічне підприємство, 2010. – 348 с.

ЕСУМ – Етимологічний словник української мови: В 7 т. / Редкол. О. С. Мельничук (голов. ред.) та ін. – К.: Наук. думка, 1982. Т. 1. С. 217.

СІС – Словник іншомовних слів / Уклад. : С. М. Морозов, Л. М. Шкарапута. – К. : Наук. думка, 2000. – 684 с.

СУМ – Словник української мови : в 11-ти т. / за заг. ред. І. К. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1970–1980. – Т. 1–11.

Список використаної літератури

1. Анисимова Л. Г. Назви верхнього одягу у поліських, волинських та подільських говірках / Л. Г. Анисимова // Дослідження з української діалектології. – К., 1991. – С. 126–140.
2. Анисимова Л. Г. Поліські назви головних уборів, мотивовані способом носіння / Л. Г. Анисимова, О. М. Никончук // Проблеми української діалектології на сучасному етапі. – Житомир, 1990. – С. 206–207.
3. Аркушин Г. Л. Діалектна назва : мотивація, культурологічний аспект / Г. Л. Аркушин // Етнолінгвістичні студії. – Житомир: Полісся, 2007. – Вип. 1. – С. 38–48.
4. Бабий Ф. И. Бытовая лексика говорів середнього басейна Горыни (названия одежды, обуви и головных уборов) : автореф. дис. ... канд. филол. наук : 10.02.02 / Бабий Федор Иосифович. – Ужгород, 1985. – 24 с.
5. Березовська Г. Г. Структурна організація та географія назв одягу і прикрас у східноподільських говірках : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 – українська мова / Ганна Григорівна Березовська. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 20 с.
6. Бичко З. М. Назви одягу та взуття в наддністрянському говорі / З. М. Бичко // Діалектологічні студії. 1. Мова в часі і просторі : збірник на пошану Дмитра Гринчишина / відп. ред. П. Гриценко, Н. Хобзей. – Львів : Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАНУ, 2003. – С. 276–281.
7. Гримашевич Г. І. Мотиви номінації хустки у середньополіських говірках / Г. І. Гримашевич // Лінгвістичні студії : зб. наук. пр. / відп. ред. Г. І. Мартинова. – Черкаси : Брама-Україна, 2006. – С. 207–213.
8. Гримашевич Г. І. Номінація одягу та взуття в середньополіському діалекті : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Гримашевич Галина Іванівна. – К., 2003. – 532 арк. : іл.

9. Гриценко П. Ю. Моделивання системи діалектної лексики / П. Ю. Гриценко. – К. : Наукова думка, 1984. – 226 с.
10. Дерке М. Ж. Назви одягу в угорських говорах Закарпаття : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : 10.02.09 / Дерке Магдаліна Жигмондівна. – Ужгород, 2002. – 184 с.
11. Клименко Н. Б. Назви одягу в східностепових говірках Донеччини : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Клименко Наталія Борисівна. – Донецьк, 2001. – 400 с.
12. Клименко Н. Б. Принципи лексичної мотивації назв жіночого одягу в українській мові / Н. Б. Клименко // Функціонально-комунікативні вияви граматичних одиниць : зб. наук. пр. – К. : ІЗМН, 1997. – С. 139–145.
13. Лисиченко Л. А. Архаїчні назви одягу в східнослов'янських говірках / Л. А. Лисиченко // Праці XII республіканської діалектологічної наради. – К. : Наук. думка, 1971. – С. 336–342.
14. Неділько Д. Назви одягу і взуття в говірках Чернігівщини / Д. Неділько // Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі : тези доповідей і повідомлень. – Житомир, 1983. – С. 209–210.
15. Пашкова Н. І. Назви одягу в українських говорах Карпат (структурно-семантична, генетична та ареальна характеристика) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н. І. Пашкова. – К., 2000. – 19 с.
16. Тищенко Т. М. Явища універбації в лексиці східноподільського ареалу / Т. М. Тищенко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М. Коцюбинського. Серія : Філологія (мовознавство) : збірник наукових праць. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2012. – Вип. 16. – С. 325–330.
17. Фроляк Л. Д. Закономірності мотивації народних назв рослин в українській діалектній мові / Л. Д. Фроляк // Flora i fitonimy na pograniczu polsko-ukrainskim. – Lublin, 2006. – С. 55–64.
18. Щербина Т. В. Середньонадніпрянсько-степове діалектне порубіжжя у світлі ізоглот : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Щербина Тетяна Василівна. – К., 2003. – 341 с.

Анотація. У статті досліджено номінації одягу в східноподільських говірках, зокрема, визначено моделі мотивації назв одягу та ступені їхньої продуктивності, з'ясовано, що найбільш продуктивною є мотиваційна ознака 'матеріал виготовлення', яка засвідчена в усіх лексико-семантичних групах. Здійснено аналіз мотивів номінації досліджуваної лексики та проаналізовано використання словотвірних засобів. Більшість назв на позначення одягу є монолексемами, частина з яких – похідні суфіксальні деривати. Відзначено номени, утворені шляхом універбації, виділено первинні та вторинні номінації.

Ключові слова: говірки Східного Поділля, назви одягу, лексико-семантична група, мотиваційна ознака, універбація, вторинна номінація.

Summary. This article explores the category of clothes in shidnopodilskyh dialects, including defined model names clothing and motivation level of their performance, found that the most productive motivation is a sign of 'material production', which is certified in all lexical-semantic groups. A significant number nominae formed by motivational signs 'purpose', 'wearing', 'ethnonym', 'place name' and 'anthroponym'. Motive nomination transmitting indication wearing realities names used for underwear and women's hats. Observed videtnonimni, vidtoponimni and vidantroponimni names are attributive phrases. Singular nominae by having a secondary category.

Less frequently used names formed by motivational signs 'season wearing', 'size'. Names motivated season wearing implemented with phrases atrybutyvom motivated title seasons. Motivational feature 'size', and led to the formation of multi singular names shawls.

Less active wear name is motivated features and cutting method of manufacturing realities. Motivational sign 'cutting' underlying singular names to describe the lap and chest of clothes. Method of manufacturing motivated titles hats.

Noted tokens metaphorical origin, formed on the basis of a motivational features – external similarity. Some semantic derivatives emerged as a result of the similarity metaphorical transfer to plants, animals and musical instruments.

The analysis of motives nomination vocabulary studied and analyzed using structural word means. Many of the names to describe clothing is monoleksemamy, some of which – suffixes derivatives derivatives. Noted nominae formed by univerbatsiyi, selected primary and secondary category. Observed two-analytical names often. The most active attribute are consistent phrase.

Key words: Eastern Podillya dialects, names of clothes, lexico-semantic group, motivational characteristic, univerbation, secondary nomination.

Отримано: 18 квітня 2017 р.